

ПЕДАГОГІКА

УДК 378 (477): 373-051

*Ілона Палагута
(Умань, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано особливості педагогічної підтримки майбутніх вчителів. Представлено вимоги до здійснення педагогічної підтримки майбутніх вчителів. Охарактеризовано основні принципи, яким має відповідати педагогічна підтримка.

Ключові слова: майбутній вчитель, професійний розвиток, педагогічна підтримка, самореалізація педагога, співробітництво, педагогічний колектив, педагогічна діагностика.

Peculiarities of future teachers' pedagogical support are analyzed. Demands to the implementation of future teachers' pedagogical support are introduced. Main principles, which should respond the pedagogical support are characterized.

Key words: future teacher, professional development, pedagogical support, teacher's self-realization, cooperation, pedagogical group, pedagogical diagnostics.

Сучасний європейський освітній простір демонструє неабияку зацікавленість у виявленні та підтримці майбутніх вчителів. Саме період професійного становлення вчителя в усьому світі визнається як найбільш напружений, оскільки він пов'язаний із переходом у нову систему соціальних відносин.

Труднощі професійної адаптації молодого вчителя значною мірою зумовлюються відмінністю знань, отриманих у педагогічному закладі, від реального контексту школи, характерного педагогічного середовища.

Професійний розвиток майбутніх вчителів відбувається не лише під впливом професорсько-педагогічного колективу, але і в процесі самовиховання та самоосвіти. В процесі професійного розвитку студентів необхідно підтримувати, оскільки вони ще не мають належного досвіду, їм бракує знань про природу людини, вмінь самоорганізації й саморегуляції.

Педагогічна підтримка є предметом дослідження багатьох науковців. У наукових дослідженнях, присвячених питанням педагогічної підтримки особистості майбутнього вчителя, підтримку розглядають як надання допомоги у вирішенні проблем розвитку індивіда (А. Андрєєва, Т. Анохіна, О. Газман); як взаємодію, дружні стосунки, внутрішнє налаштування на спільний позитивний результат педагога й суб'єкта навчання (Н. Крилова, Н. Михайлова); як педагогічну діяльність, що забезпечує процеси індивідуалізації особистості (В. Бердеханова, Г. Сорока); як активну співучасть у життєвому самовизначенні особистості, підготовку до здійснення вибору в проблемних ситуаціях, самореалізацію й усунення суб'єктивних перешкод розвитку (Г. Костюк, В. Рибалка, К. Роджерс та інші).

Мета статті – розкрити особливості педагогічної підтримки, зокрема, визначити основні принципи та вимоги до здійснення педагогічної підтримки майбутніх вчителів.

Аналіз комплексу джерел засвідчив, що процес навчання в педагогічному вищому навчальному закладі в умовах педагогічної підтримки особистості потребує врахування певних нормативних вимог, зокрема:

- відповідність суспільним потребам, що спрямовані на реалізацію головної мети вищих педагогічних навчальних закладів у сучасних умовах – формування вчителя, здатного творчо розв'язувати проблеми навчально-виховного процесу в школі, забезпечувати інтелектуальний, фізичний, моральний та естетичний розвиток учнів, тобто готувати високоосвіченого й висококваліфікованого спеціаліста;

- забезпечення суб'єкт-суб'єктних відносин викладачів і студентів, завдяки чому в педагогічному процесі не тільки розвивається студент, але й викладач удосконалює свій науково-теоретичний і методичний рівень;
- взаємозв'язок мети, завдань, змісту, методів і форм організації навчання, основу якої становить міждисциплінарна психолого-педагогічна інтеграція.

Усе зазначене вище та аналіз педагогічної літератури дають підстави розглядати педагогічну підтримку як спеціально організовану взаємодію суб'єктів пізнавальної діяльності, яка моделюється для активного опанування майбутніми вчителями основ соціального досвіду, накопиченого людством у різних галузях науки, із метою розвитку інтелектуальної, чуттєво-вольової та інших сфер їхньої життєдіяльності, виховання потреби в самоосвіті й самореалізації [3].

Принципи педагогічної підтримки і сьогодні є предметом осмислення педагогів і психологів. Принципи педагогічної підтримки – це сукупність основних ідей, що лежать в основі позиції педагога по відношенню до особистості майбутнього вчителя. У дослідженнях розглядаються такі принципи педагогічної підтримки: комплексність, опосередкованість, індивідуалізація допомоги; необхідність застосування системного та діяльнісного підходів, які передбачають вибір засобів і шляхів, постановку мети та вияв активності; добровільність, відповідальність, конфіденційність; співробітництво, розвиток, суб'єктність; обов'язковість любові у вихованні, взаємна відкритість, глибинне спілкування.

Поділяючи думки Н. Андрющенко, О. Кодатенко, вважаємо, що педагогічна підтримка має відповідати таким загальним принципам:

1. співробітництва, що полягає у взаємодії суб'єктів педагогічної підтримки;
2. розвитку, який передбачає врахування прагнення й потреби майбутнього вчителя до самопізнання, самовираження;

3. природовідповідності, за яким педагогічна підтримка має ґрунтуватися на загальних законах розвитку природи людини, розвивати в неї відповідальність за саму себе;

4. суб'єктності, відповідно до якого педагог максимально сприяє розвиткові здібності особистості майбутнього вчителя усвідомлювати своє «Я» у відносинах з іншими людьми й довкіллям, осмислювати свої дії, передбачати їхні наслідки як для себе, так і для інших, оцінювати свій вибір;

5. визнання цінності особистості на даний момент її розвитку, збереження поваги до неї незалежно від її успіхів, розвитку характерних особливостей, здібностей.

Досліджуючи дану проблему, О. С. Газман розробив систему правил: справжня самореалізація педагога – у творчій самореалізації індивіда; індивід не може бути засобом у досягненні педагогічних цілей; педагог повинен приймати того, хто навчається, таким, який він є з його постійними змінами та постійним розвитком; всі труднощі неприйняття в поведінці індивіда долати моральними засобами; не принижувати гідності своєї особистості та особистості студента; довіряючи – не перевіряй; педагог повинен признати право молоді особистості на помилку й не судити її за це; захищаючи індивіда необхідно вчити його захищатися; педагог повинен уміти вчасно признати свою помилку [1].

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з проблем педагогічної підтримки й організації навчального процесу у вищих навчальних закладах можна окреслити такі вимоги до здійснення педагогічної підтримки майбутніх вчителів у процесі навчання:

1. Включення всього педагогічного колективу в організацію педагогічної підтримки. Необхідність дотримання даної вимоги пов'язана з тим, що при діагностуванні рівня розвитку особистості майбутнього вчителя кожен педагог має свою думку, оскільки студенти по - різному ставляться до кожної дисципліни, і тому при визначенні рівня розвитку особистості студента треба враховувати всі точки зору викладачів.

2. Забезпечення умов для реалізації майбутніми вчителями своїх можливостей, де відносини між ними і педагогами будуються на основі співпраці, взаєморозумінні, повазі інтересів і прав кожного учасника освітнього процесу.

3. Створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі впливає на емоційне розвантаження особистості в такій атмосфері, що визначається самопочуттям майбутніх вчителів, відчуттям комфорту від перебування в колективі, сприяє налагодженню стосунків у ньому.

4. Упровадження демократичного стилю спілкування, свободи творчих дискусій, обміну думками, культури спілкування. Дотримання даної вимоги пов'язано з тим, що вплив педагога на особистість майбутнього вчителя здійснюється через безпосереднє спілкування з ним.

5. Уміння педагогів помічати й цінити неповторну індивідуальність кожного майбутнього вчителя та проводити педагогічну діагностику. Ефективність педагогічної підтримки залежить від уміння педагога проводити педагогічну діагностику, що являє собою встановлення рівня розвитку майбутнього вчителя. Метою діагностики в умовах педагогічної підтримки є спостереження за якісними змінами, що відбуваються у студента; аналіз зібраної інформації для виявлення змін, як позитивних, так і негативних, у розвитку, у професійному становленні особистості майбутнього вчителя тощо.

6. Педагог, який працює в умовах педагогічної підтримки повинен пам'ятати ще про один аспект – це дозованість педагогічної підтримки. Необхідно зазначити, що вчасно отримана педагогічна підтримка звільняє молоду людину від більшості невирішених проблем, пов'язаних із самореалізацією особистості, які постійно накопичуються та заважають людині бути самою собою, тим самим повноцінно жити, навчатися й розвиватися.

7. Конфіденційність у роботі з кожним майбутнім вчителем. Результатом дотримання цієї вимоги є налагодження довірливих стосунків між учасниками педагогічного процесу.

8. Віра в кожного майбутнього вчителя та його можливості; оцінювання не особистості, а її дій, вчинків і причин, що їх викликають; допомагати кожному молодому вчителю в пошуці власного «Я», у становленні особистості, збереженні її унікальності.

9. Важливою вимогою успішності педагогічної підтримки є оцінювання навчальної діяльності студентів. В умовах педагогічної підтримки при виставленні оцінки педагог оцінює не результат праці студента, а саму діяльність відповідно до індивідуальних можливостей кожного індивіда. Оцінка, на думку Л. П. Лазаревої, це дуже чутлива педаль швидкості, натиснувши на яку, можна потрапити в катастрофу[2].

Отже, можна сказати, що педагогічна підтримка – це не тільки педагогічна діяльність, що спрямована на самореалізацію особистості майбутнього вчителя, але й ціннісне ставлення педагога до особистості кожного студента; повага до його індивідуальної самобутності; сприйняття студента як рівного, як суб'єкта навчальної діяльності та власного життя, який має власний, не подібний до інших, внутрішній світ, власне «Я»; турбота про психологічний комфорт майбутнього вчителя.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Газман О. С. От авторитарного образования к педагогике свободы / О. С. Газман // Новые ценности образования. – 1995. – № 2. – С. 16–45.

2. Лазарева Л. П. Педагогическая поддержка саморазвития жизнеустойчивости будущих специалистов: моногр. / Л. П. Лазарева. – Хабаровск, 2000. – 166 с.

3. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / за ред. В. І. Лозової. – Х. : ОВС, 2006. – 496 с.

Палагута Ілона Василівна – викладач кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; тел. 0976419151; ilonapalaguta@i.ua; сертифікат: ТАК; про конференцію дізналась від колег.